

Πενήντα τρία χρόνια από τότε που η τουρκική αεροπορία βομβάρδιζε την ιερή γη της Τηλλυρίας σκορπώντας τον όλεθρο ανάμεσα στα χωριά και τους αμάχους. Στις 7, 8, 9 Αυγούστου του 1964 η Τουρκία πραγματοποιεί την πρώτη στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο. Πενήντα τρία χρόνια από τότε. Και η ιστορική αποτίμηση και αξιολόγηση σε όλη της τη διάσταση δεν έχει ακόμα κατατεθεί.

Με τις ηρωικές μάχες της Τηλλυρίας στην ουσία ματαιώθηκε η πρώτη απόπειρα της Τουρκίας να εισβάλει στην Κύπρο. Τουρκοκύπριοι ένοπλοι δημιούργησαν στην περιοχή των Κοκκίνων – Μανσούρας στρατιωτικό προγεφύρωμα

Του **ΓΙΑΝΝΑΚΗ Α. ΟΜΗΡΟΥ***

στο οποίο αποβίβαζαν στρατιωτικές δυνάμεις από την Τουρκία και μεγάλες ποσότητες οπλισμού. Πολιτικός στόχος ήταν, αφού ενωθούν με τον θύλακα της Λεύκας να δημιουργηθεί μεγάλο καντόνιο το οποίο θα ενωνόταν αργότερα με εκείνο της Λευκωσίας – Κιόνελλι για την επιβολή της διχοτόμησης.

Η κατάληψη από Τούρκους ενόπλους, στρατηγικής σημασίας υψωμάτων γύρω από το προγεφύρωμα των Κοκκίνων προκάλεσε την αντεπίθεση των δυνάμεων της Δημοκρατίας για περιορισμό του προγεφυρώματος. Τα στρατευμένα παιδιά της νεοσύστατης τότε εθνοφρουράς πολέμησαν με απaráγγιλλο θάρρος και ηρωισμό. Νεοσύλλεκτοι στρατιώτες μόλις 20 – 30 ημερών πολέμησαν με ορμή, αυτοθυσία και γενναιότητα. Κάτω από φοβερά αντίξοες συνθήκες, νησιτικοί και διψασμένοι, καταλάμβαναν ισχυρότατες στρατιωτικές θέσεις τις οποίες διατηρούσαν και μετά τις επιθέσεις της τουρκικής αεροπορίας.

Στις 8 Αυγούστου 1964, περισσότερα από 60 τουρκικά αεροπλάνα εξόρμησαν εναντίον των βορείων ακτών μας από την Πόλη Χρυσοχούς ως τη Μόρφου και βομβάρδισαν με αμερικανικές βόμβες ναπάλμ χωριά και άμαχο πληθυσμό. Κατέκαψαν την ιερή γη της Τηλλυρίας, σκόρπισαν φωτιά

Αύγουστος 1964: Η πρώτη επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο

και θάνατο αλλά ο πολιτικός και στρατιωτικός στόχος της Τουρκίας για εισβολή και διχοτόμηση ματαιώθηκε. Απλοί άνθρωποι του μόχθου και του βιοπορισμού μετατράπηκαν από τη μια στιγμή στην άλλη σε φύλακες κάποιων νέων Θερμοπυλών για να μην περάσει ο νέος επιδρομέας. Άντρες, γυναίκες ακόμα και παιδιά έτρεξαν τότε να συνδράμουν τα στρατευμένα νιάτα μας που δρασκελούσαν νικηφόρα τα υψώματα στο Λωρόβουνο, τη Μανσούρα, το Ακόνι, το Μοσφίλι. Το φρόνημα έμεινε όρθιο και όταν ακόμα η τουρκική αεροπορία κτύπησε με πρωτοφανή βαρβαρότητα τα χωριά και τον άμαχο πληθυσμό της Τηλλυρίας με ρουκέτες, πολυβόλα και εμπρηστικές βόμβες. Μπορεί η γη της Τηλλυρίας να κατακάπκε αλλά ο επίδοξος εισβολέας δεν πέρασε.

Αντικρίζοντας τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-64 από την ιστορική απόσταση πέντε και πλέον δεκαετιών, δεν υπάρχει πλέον καμιά αμφιβολία ότι υποδαυλίστηκαν και οργανώθηκαν από την Τουρκία για να προωθήσει τον παλιό στόχο της διχοτόμησης. Μέσω της κατάλυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας και του εθνοτικού διαχωρισμού σε γεωγραφική βάση. Αιχμή του δόρατος της μακρόχρονης πολιτικής της Τουρκίας για προσαρτήση της Κύπρου ήταν αναμφίβολα η τουρ-

κική τρομοκρατική οργάνωση TMT, η οποία ιδρύθηκε στην Άγκυρα από πρώην αξιωματικούς του τουρκικού στρατού. Με δολοφονίες προοδευτικών Τουρκοκυπρίων που επιθυμούσαν συνεργασία με τους Ελληνοκύπριους, προβοκάτσεις και άλλες τρομοκρατικές ενέργειες, η TMT προσπαθούσε να σκορπίσει το μίσος ανάμεσα στις δύο κοινότητες, εκτελώντας τις επιταγές της Άγκυρας. Τόσο εξοργιστική ήταν η διχοτομική πολιτική της Άγκυρας που προκάλεσε την αντίδραση των εντίμων Τούρκων, όπως του πρώτου πρέσβη της Τουρκίας στην Κύπρο Ντιρβάνα, ο οποίος παραιτήθηκε καταγγέλλοντας τα διαμελιστικά σχέδια της Τουρκίας.

Αλλά και ο μεσολαβητής των Ηνωμένων Εθνών δρ Γκάλο Πλάζα στην έκθεση προς το Συμβούλιο Ασφαλείας αντιτάχθηκε στην τουρκική αντίληψη ότι οι δύο κοινότητες δεν θα μπορούσαν να συμβιώσουν ειρηνικά. Ο ίδιος μεσολαβητής αντέδρασε και στην ιδέα του γεωγραφικού διαχωρισμού των δύο κοινοτήτων που προτάθηκε τότε για πρώτη φορά από την τουρκική πλευρά, τονίζοντας ότι αυτή προσκρούει σε οικονομικούς, κοινωνικούς και ηθικούς λόγους. Η αναγκαστική μετακίνηση πληθυσμών που θα συνεπαγόταν, είπε ο Γκάλο Πλάζα, είναι αντίθετη με όλες τις σύγχρονες

αρχές καθώς και στην Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στο βιβλίο του «Το Κυπριακό και οι συνωμότες του «εκδόσεις Θεμέλιο», ένα από τα καλύτερα βιβλία που γράφτηκαν για το κυπριακό, ο Ε. Τζελέπης γράφει για το προμελετημένο της τουρκικής αεροπορικής επίθεσης εναντίον της Κύπρου ότι, «καμιά σχέση δεν είχε με τις επιχειρήσεις στη Μανσούρα ή τα Κόκκινα». «Η αεροπορική επίθεση είχε ήδη προαναγγελθεί από τις 20 Ιουλίου από τον πρόεδρο της Τουρκίας στρατηγό Γκιουρσέλ. Μιλώντας για την Κύπρο σε μια press – conference, ο στρατηγός Γκιουρσέλ έλεγε: «Κανείς δεν μπορεί να μας εμποδίσει να πραγματοποιήσουμε την απόβαση». Και πρόσθετε: «Ισως όμως, η απόβαση να μην είναι, κατά βάθος, απαραίτητη. Αν παραστεί ανάγκη, οι βόμβες θα είναι εκείνες που θα κάνουν ό,τι πρέπει».

Και προσθέτει ο Τζελέπης: «Στόχος όλων αυτών των ενεργειών ήταν να καταλάβουν οι υπεύθυνοι στην Αθήνα, ότι η Τουρκία ήταν αποφασισμένη να φτάσει στα άκρα και ότι επομένως έπρεπε να βρεθεί γρήγορα μια «συμπεφωνημένη λύσις» για το κυπριακό. Ένας Τούρκος δημοσιογράφος μιλώντας στις 12 Αυγούστου στην Άγκυρα στον ανταποκριτή της Βελγικής Ραδιοφωνίας, συνόψιζε ως εξής τις ιδέες που επικρατούσαν στην τουρκική πρωτεύουσα μετά τις αεροπορικές επιθέσεις: Υπάρχει, έλεγε, τώρα πια η ελπίδα ότι «μετριοπαθέστεροι» άνθρωποι θα αντικαταστήσουν στη Λευκωσία τον πρόεδρο Μακάριο και στην Αθήνα τον πρωθυπουργό κ. Παπανδρέου, αυτούς τους «εξτρεμιστές» που «φέρουν την ευθύνη για την επιδείνωση της κατάστασης» και που εμποδίζουν με τη στάση τους μια «λογική» ρύθμιση της κυπριακής κρίσης.

Αυτό που δεν πέτυχε τότε η Τουρκία, το κατόρθωσε δέκα χρόνια αργότερα όταν το εσωτερικό μέτωπο το υπονόμεισε η συνωμοσία και προδοσία. Το

εγκληματικό πραξικόπημα και οι εθνοπροδότες της χούντας των Αθηνών έδωσαν στην Τουρκία το πρόσχημα να εφαρμόσει τα από πολλού προγραμματισμένα σχέδιά της εναντίον της Κύπρου. Ωστόσο η βίαιη μετακίνηση των πληθυσμών ως αποτέλεσμα του δίδυμου εγκλήματος του 1974 και ο επώδυνος συμβιβασμός αποδοχής της Ομοσπονδίας το 1977 δεν πρέπει να θεωρείται ότι ανέτρεψε την επιχειρηματολογία Γκάλο Πλάζα περί του κοινωνικά και ηθικά απαράδεκτου, του γεωγραφικού διαχωρισμού. Πενήντα τρία χρόνια μετά το έπος της Τηλλυρίας με νωπές τις μνήμες και ανεπούλwτα τα τραύματα, έχουμε χρέος να παραμείνουμε σταθεροί στην υπεράσπιση των βασικών αρχών λύσης του κυπριακού. Κορυφαίος στόχος πρέπει να είναι ο τερματισμός της κατοχής, η απομάκρυνση των εποίκων και η κατάργηση των αναχρονιστικών εγγυήσεων του 1960 που υπήρξαν η κακοδαιμονία της Κύπρου. Και με μια μετεξέλιξη και όχι κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας από ενιαίο σε ομοσπονδιακό κράτος στο οποίο θα ισχύουν απολύτως όλες οι διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

Μόνο μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο μπορεί να διασφαλιστεί η αντοχή της λύσης στη δοκιμασία του χρόνου. Αντίθετα ρυθμίσεις που θα παραβιάζουν έστω και κατ' ελάχιστον, πάνω σε μόνιμη βάση, ανθρώπινα

δικαιώματα και ελευθερίες θα καταστήσουν την όποια λύση ετοιμόρροπη και απαρχή νέων δεινών για τον κυπριακό Ελληνισμό.

Η ηρωική θυσία των μαχητών της Τηλλυρίας όπως και εκείνων της αντίστασης στην προδοσία και το έγκλημα του 1974 πρέπει να αποτελεί οδηγό για μια λύση που θα διασφαλίζει τη συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και τη φυσική και εθνική επιβίωση του Κυπριακού Ελληνισμού.

*** Τέως πρόεδρος Βουλής των Αντιπροσώπων**

Συμπληρώνονται πενήντα τρία χρόνια από τον Αύγουστο του 1964, οπότε και ξεκίνησε ο βομβαρδισμός της Τηλλυρίας από την τουρκική αεροπορία. Για τρεις συνεχόμενες ημέρες οι Τούρκοι βομβάρδιζαν την περιοχή. Από τις 7 μέχρι και τις 9 Αυγούστου η Τηλλυρία ήταν σε εμπόλεμη ζώνη με τις βόμβες να πάλμ να πέφτουν βροχή.

Η Τουρκία είχε ως στόχο να ωθήσει σε ένοπλη σύρραξη τους **Τουρκοκύπριους** με τους Ελληνοκύπριους. Η αρχή έγινε με τα γεγονότα του 1963, όπου οι Τουρκοκύπριοι κάτω από τις οδηγίες της Τουρκίας αποσύρθηκαν από τις δομές του νεοσύστατου κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας, με αφορμή την πρόταση του Μακαρίου για αλλαγή 13 σημείων του δοτού Συντάγματος της Ζυρίχης. Τότε δημιουργήθηκε ο ισχυρός τουρκικός θύλακας στα χωριά Κόκκινα – Μανσούρα, που συνεχώς επεκτεινόταν προς τη Λεύκα με την ενίσχυση από Τούρκους στρατιωτικούς, πιέζοντας τους ελληνοκυπριακούς πληθυσμούς της περιοχής. Ήταν ο μοναδικός τουρκικός θύλακας που είχε ελεύθερη επικοι-

Ο βομβαρδισμός της Τηλλυρίας (1964)

νωνία διά θαλάσσης με την Τουρκία, κάτι που επέτρεπε τη μεταφορά στρατιωτικού υλικού και προσωπικού. Ήταν και το πρώτο σημάδι για την εισβολή του 1974. Η Εθνική Φρουρά και μαζί της πολλοί εθελοντές, προσπάθησαν να εξουδετερώσουν τον ισχυρό θύλακα Μανσούρας-Κοκκίνων. Παρά τις προσπάθειες, όμως, η Τουρκία επενέβη στρατιωτικά, μέσω της πολεμικής της αεροπορίας και βομβάρδισε ολόκληρη την περιοχή, από τον Ξερό μέχρι τον Παχύαμμο. Περισσότεροι από 50 Ελληνοκύπριοι, ανάμεσα στους οποίους περιλαμβάνονταν και αρκετοί άμαχοι, βρήκαν τραγικό θάνατο, ενώ εκατοντάδες ήταν οι τραυματίες. Στις 10 Αυγούστου το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ διέταξε κατάπαυση του πυρός. Το 1974 οι Τούρκοι ξανακτύπησαν την Τηλλυρία. Κατέλαβαν τα χωριά Λουτρός και Γαλήνη ενώ από το χωριό Βαρίσεια που βρίσκεται στη νεκρή

ζώνη εκδιώχθηκαν οι κάτοικοι. Προσπάθησαν επανειλημμένα να καταλάβουν και τα υπόλοιπα ελληνοκυπριακά χωριά και να ενωθούν με τα Κόκκινα αλλά απέτυχαν, λόγω της αντίστασης που αντιμετώπισαν στον Κάτω Πύργο. Οι Τουρκοκύπριοι κάτοικοι των Κόκκινων μεταφέρθηκαν στην Καρπασία και το χωριό έχει μετατραπεί σε στρατόπεδο όπου δεν έχουν πρόσβαση ούτε Ελληνοκύπριοι ούτε Τουρκοκύπριοι. Στις 8 Αυγούστου κάθε χρόνου, οι **Τουρκοκύπριοι** εθνικιστές, οι Τούρκοι έποικοι και λιγοστοί κάτοικοι του χωριού μεταφέρονται με τη συνοδεία της Ειρηνευτικής Δύναμης στα Κόκκινα για να τιμηθεί η πρώτη αιματηρή επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο και ο αγώνας της τρομοκρατικής οργάνωσης των Τουρκοκυπρίων εθνικιστών TMT για διχοτόμηση. Το εθνικιστικό αυτό προσκύνημα - κακώς η κυπριακή κυβέρνηση για χρόνια το επιτρέπει και το διευ-

κολύνει - με αντάλλαγμα τάχα το προσκύνημα στον Αγ. Μαμά. Το 2010, ο Δημήτρης Χριστόφιας συμφώνησε με τον Έργοιλου το άνοιγμα του οδοφράγματος Λιμνίτη, με αντάλλαγμα τον ελεύθερο ανεφοδιασμό των κατοικιών στρατευμάτων στα Κόκκινα μέσω οδικής σύνδεσης διά μέσου των ελεύθερων περιοχών, την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στον θύλακα και τη σιωπηλή απαγκίστρωση των δυνάμεων της Εθνικής Φρουράς. Επρόκειτο για μια συμφωνία φιάσκο διότι, αντί να οδηγεί στη διάλυση του θύλακα των Κόκκινων, ουσιαστικά έχει νομιμοποιήσει και μονιμοποιήσει την παρουσία του. Ως αποτέλεσμα, πρόσφατα ο ίδιος ο νεοσουλτάνος Ερντογάν, ζήτησε ως αντάλλαγμα για την επιστροφή των Βαρωσίων να υλοποιηθεί ο σχεδιασμός του 1964 και να ενωθούν τα Κόκκινα με την Λεύκα, διότι είναι παραδοσιακές "τουρκικές πατρίδες". Μάταια οι κάτοικοι και οι

αρχές της περιοχής Τηλλυρίας και του διαμερίσματος Πόλης Χρυσοχούς συνεχίζουν να διεκδικούν το άνοιγμα του οδοφράγματος των Κοκκίνων. Το Κίνημα Οικολόγων - Συνεργασία Πολιτών ξεσκεπάζει τους τουρκικούς σχεδιασμούς για τα Κόκκινα Τηλλυρίας, έτσι ώστε και οι πιο αφελείς να συνειδητοποιήσουν ότι οι Τούρκοι δεν έχουν καμιά πρόθεση να επιτρέψουν στην Κυπριακή Δημοκρατία να συνεχίσει την πορεία της ως ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος. Αυτό φάνηκε και στις πρόσφατες συνομιλίες του Κραν Μοντάνα, όπου πλέον αποδείχτηκε ξεκάθαρα πως κατά την Τουρκία, «λύση» του κυπριακού θα υπάρξει μόνο αν ολόκληρη η χώρα καταστεί τουρκικό προτεκτοράτο. Τα γεγονότα της τραγικής Τηλλυρίας του 1964 πρέπει να υπενθυμίζουν σε κάποιους το με ποιο τρόπο μπορούν οι Τούρκοι και στον 21ο αιώνα να κάνουν χρήση των επεμβατικών τους δυνάμεων στην Κύπρο.

Κίνημα Οικολόγων – Συνεργασία Πολιτών